

# Solidariteit is broodnodig.

*'Het gevaar van een blad als Solidariteit is, (...) dat het als circuit voor al dan niet terecht ontevreden gaat werken; een circuit dat zich op den duur gaat institutionaliseren tot een geïsoleerde oppositie. (...) De konfrontatie van kritiek en tegenkritiek moet binnen de vakbeweging zelf plaatsvinden. (...) Dan blijkt in de interne meningenstrijd wel welke kritiek levensvatbaar is en welke niet. (...) Niemand is gebaat bij het vormen van een oppositie tegenover de vakbeweging. Daarnaast zal een blad als Solidariteit al snel de neiging tot 'kritische beschouwingen' in algemene zin hebben, terwijl juist de ontwikkeling van concrete strijd in de bedrijven prioriteit zou moeten hebben.'*

Kort samengevat is dit de niet malse kritiek van Lodewijk de Waal op het project Solidariteit. De doodlopende weg van een sektarisch klubje. Een weinig bemoedigende beoordeling van de rol die Solidariteit in de vakbeweging zou kunnen gaan spelen. Of deze kritiek terecht is, zal de toekomst natuurlijk moeten uitwijzen. Daar zouden we op kunnen wachten. Echter het verhaal van Lodewijk bergt ook een aantal grote politieke meningsverschillen in zich met de opvattingen en uitgangspunten van Solidariteit. Op deze, ook voor de toekomst belangrijke verschillen wil ik ingaan.

## EEN SCHEIDING: KONKREET EN ALGEMEEN?

De scheidingen, die Lodewijk min of meer maakt tussen kritische beschouwingen in algemene zin en concrete strijd in de bedrijven en tussen georganiseerde oppositie en vakbeweging zijn mij vreemd.

De roep om ontwikkeling van de concrete strijd in bedrijven, die prioriteit moet hebben, heb ik onderhand te vaak gehoord. Nooit is me dan uitgelegd, wat dat concrete dan in zou moeten houden! Lodewijk ziet het als volgt: 'een vakbeweging, die er in slaagt, als is het maar op afzonderlijke punten, effectief belangen te behartigen, bestrijdt het defaitisme, kan mensen het geloof geven, dat organisatie helpt, dat verandering mogelijk is.'

In grote lijnen klopt dit verhaal. Echter bij het noemen van 'effectief belangen behartigen' rijst een groot aantal vraagtekens. We kunnen zogenaamd 'concrete' eisen stellen, zogenaamd 'concrete' acties voeren, maar steeds meer merken we, dat het gigantisch moeilijk is om, ook maar op één afzonderlijk punt zelfs, de eis bevredigend ingewilligd te krijgen. Dan vraag ik me af, wat er nu zo 'konkreet' is aan het

geroep om concrete strijd in de bedrijven?

We zijn door het offensief van rechts, de geringe oppositie hiertegen en de enorm stijgende werkloosheid in de verdediging gedrongen. 'Voor jou tien anderen'. En als je strijd wilt gaan voeren voor een afzonderlijke eis, krijg je steeds meer om je heen te horen: 'Het haalt toch niks uit!'

'Moeilijk is geen argument'. Daar ben ik het volledig mee eens. Maar de vraag, die wel gelijk bij me opkomt, is: Waarom is het zo moeilijk? En ook: Waarom kunnen we bij een bedrijfs-sluiting er niet meer uithalen dan een afvloeiingsregeling? Waarom is de ambtenarenstaking geen succes geworden? Enzovoort, enzovoort. Dan zit volgens mij het probleem niet in het feit dat de concrete strijd in de bedrijven geen prioriteit zou hebben. Er is de laatste jaren op diverse plaatsen actie gevoerd, gestaakt en gedemonstreerd. Maar je kunt niet ontkennen, dat bij veel mensen het gevoel is ontstaan dat het allemaal zo weinig uithaalt.

Velen waren en zijn louter op hun eigen stekje bezig. De samenhang tussen al die 'individuele' activiteiten ontbreekt. Dat is onze voornaamste zwakte. Daartegenover staat dat de mogelijkheid van de regering en de ondernemers om ons tegen elkaar uit te spelen door de crisis in het kapitalisme sterk is toegenomen. Er wordt dan ook gretig gebruik van gemaakt. Hun eenheid wordt steeds groter! Ons antwoord is dat hier tegenover een gezamenlijke strategie en tactiek ontwikkeld moet worden, een gezamenlijk perspectief. Niet alleen binnen de verschillende bonden, niet alleen binnen de toppen van de bonden, maar ook tussen de bases van de bonden. Daarvoor dienen contacten te komen, ervaringen uitgewis-

seld en discussies gevoerd. *Solidariteit* wil daarin een schakel zijn.

## VAKBEWEGING EN SOCIALISME

'Beleidsontwikkeling vindt plaats op basis van een interpretatie van de sociaal-ekonomische werkelijkheid. Dat beleid moet bij die werkelijkheid aansluiten, de realiteit kadert het beleid in.' Volgens Lodewijk moet dat beleid er als volgt uitzien:

- 'een duidelijke verdediging rond nominale lonen en de koopkracht voor de minima',
- 'verdergaande arbeidstijdverkorting',
- 'strijd in de bedrijven voor werkgelegenheid en bedrijfseigen eisen.'

Zeker, we moeten aansluiten bij de dagelijkse sociaal-ekonomische werkelijkheid. Maar, wat is die sociaal ekonomische politiek die perspectief in de crisis biedt? Of de vraag anders gesteld: Wat is er voor nodig, opdat we een vakbondsbeleid ook kunnen realiseren?

Een voorbeeld van hoe het niet moet, is het *FNV-urgentieprogramma* van afgelopen herfst, welke een 'concrete' uitwerking zou moeten zijn van 'MaakWerk'. Eén van de belangrijkste punten uit dit plan was om in 1984 een basis te leggen voor het opbouwen van nieuwe arbeidsplaatsen. Dit door stimulering van investeringen door bedrijven en overheid. Gerichte investeringssteun.

Maar wanneer zullen ondernemers bereid zijn om te investeren? Zij zijn het tenslotte die beslissen wat met het geld gaat gebeuren dat wij met z'n allen hebben geproduceerd. Als van hen geëist wordt om onder voorwaarden te investeren, welke hen niet aanstaan, dan zijn zij in staat om tot een investeringsstaking over te gaan met alle gevolgen van dien. Je kunt ze dan achter de broek zitten of publiekelijk aan de schandpaal nagelen; maar ik denk dat dat niet genoeg is. Zoals de komst van een 'socialistische' regering in Frankrijk heeft laten zien, ontstaat er een enorme kapitaalvlucht, als je werkelijk wilt gaan bemoeien met het hoe, wat en waarvan het doen van investeringen! Je loopt dan tegen een muur van macht op. Wil je deze machtspositie van ondernemers niet

## DISKUSSIE OVER "SOLIDARITEIT"



drastisch aanpakken, dan word je genoodzaakt je te beperken tot het stellen van voorwaarden aan ondernemers, waarbij zij uitmaken of ze die aksepteren of niet.

Als vakbeweging word je dan min of meer gedwongen te bewijzen dat je een betere ondernemer bent dan de ondernemers zelf. Anders worden je voorstellen voor stimulering terzijde geschoven!

Gaan we zo door, dan zijn we hard bezig om onze kapitulatie voor de aanvallen van ondernemers en regering voor te bereiden. Zo'n vakbondsbeleid zal zeker niet leiden tot een verandering van het sociaal-psychologisch klimaat waardoor weer strijdbaarheid en geloof in linkse alternatieven wordt opgebouwd.

In die zin gaat het ons dan ook niet om het produceren van kritische beschouwingen in algemene zin. Gescheiden van de concrete strijd. Het gaat er ons om om tegenover de logika van de ondernemers, van het systeem waarin we leven, onze eigen logika te stellen, welke we nog met een vaag begrip socialisme noemen. Een maatschappij, welke niet samengaat met het ondernemersdom. Waarin, in plaats van de winst voor een kleine élite, mensen centraal staan. Een maatschappij, waar de uitbreiding van de produktie niet in strijd is met de verhoging van de consumptie, enzovoort.

Het gaat er ons dan om om aan te sluiten bij de huidige eisen en strijdvormen en daarin voorstellen te doen hoe we de aanvallen van de ondernemers en regering kunnen keren en tegelijkertijd ook kunnen aangeven, wat daarvoor nodig is.

Met deze discussie over hoe en wat staan we nog aan het begin. Een discussie over een strategie en taktiek, waardoor we niet gedwongen worden om slechts aan de leiband te blijven lopen van de huidige machthebbers. *Solidariteit* wil daaraan een bijdrage leveren.

### VAKBONDSTOP EN AKTIEBEREIDHEID

'Het beleid van de vakbeweging is niet het resultaat van de duistere machinaties van "de rechtse vakbondstop", die zich laat meesleuren door de crisis.' Inderdaad, was het maar zo simpel. Dan lagen de problemen wat overzichtelijker.

Maar ook is het niet zo, dat de interpretatie van de sociaal-ekonomische situatie door de 'vakbondstop' van conservatieve snit in een periode van crisis min of meer automatisch zou aansluiten bij de gevoelens van de achterban. Oftewel, dat de leiding de gemeenschappelijke mening vertolkt van haar achterban.

Een groot probleem met de huidige vakbondstop is, uitzonderingen daargelaten, dat ze nauwelijks uitlegt, waar de huidige problemen als werkloosheid, financieringstekort, crisis, enzovoort vandaan komen. Wat wel gebeurt, is meedenken met de kapitalistische logika. Zie het FNV-urgentieprogramma dat in plaats van de regeeringsplannen 'genuanceerd' inleveren voorstelt. Evenals de ondernemerspropaganda stelt ook de vakbondstop helaas: 'De koek is op, er moet ingeleverd worden.' Hoe de koek gebakken wordt staat niet ter discussie. De ondernemerslogika wordt niet doorgeprikt.

Het tegengas, dat door de vakbondstop gegeven wordt, vooral na het mislukken van de akties, is dat de ondernemers en de regering maar niet willen luisteren. Dat hun politiek ertoe zal leiden, dat de onrust in het land in de toekomst zal toenemen. En al is dit waar, het gaat er om, dat velen met de vraag zitten, waarom die regering en ondernemers niet luisteren. Het gaat er om, dat we het niet bij onrust willen laten.

Velen komen spontaan in aktie tegen onrechtvaardige maatregelen, wanneer we direct zelf en/of in onze omgeving met de crisis (ontslag, bezuinigingen) gekonfronteerd worden. Verklaarbaar; steeds wordt ons voorgelaten, dat het 'de komende tijd' beter zal gaan met de ekonomie, inclusief een herstel van de werkgelegenheid. En de meesten onder ons hebben nauwelijks de mogelijkheid om zich erin te verdiepen, waardoor die crisis veroorzaakt wordt. Maar als we dan in aktie komen, verwachten we ook naast organisatorische leiding inhoudelijke leiding. Een leiding, die ons duidelijk maakt, wat we kunnen verwachten van deze regering en de ondernemers, zonder ons illusies voor te houden. Een leiding, die ons voor kan houden, wat er voor nodig is, opdat wij onze eisen ingewilligd krijgen met daaraan gekoppeld een

open discussie. In die zin kan ook aangesloten worden bij de gevoelens van de achterban, die een uitweg zoekt voor de huidige problemen. Lodewijk de Waal stelt dat kritische leden nogal eens de neiging hebben 'beleid en beleidsverantwoordelijken aan te vallen, zonder voldoende analyse van het materiële "waarom" van dat beleid'. Wat is voldoende? Zeker is, dat we geen genoegen nemen met zoiets als 'duistere machinaties' van de vakbondstop.

Voortdurend vragen we ons af wat de heren bezielt. Neem bijvoorbeeld het 'standaard'- antwoord van de Industriebond FNV aan een werkloze, die nota bene onder andere vanwege de geringe solidariteit van zijn bond met de ambtenarenakties zijn lidmaatschap heeft opgezegd: 'Wij namen kennis van de mededeling, dat u het oneens was met de acties van de ambtenaren (...) Wij begrijpen, dat de hindernissen, die door de akties ondervonden werden irritaties hebben opgewekt. (...) Zouden wij nu afstand nemen van de ambtenaren-acties door ons publiekelijk tegen te verklaren, dan zal de pers dat onmiddellijk als een doorbreking van de eenheid uitleggen. Ook dat zou de bond in een moeilijke positie brengen. (...)'

### 'GEGEVEN' KRACHTSVERHOUDINGEN

Enkele redenen voor het waarom van dit handelen kunnen zijn:

Door de ekonomische opgang in de jaren vijftig en zestig leek het alsof de arbeidsvoorwaarden voor altijd geregeld zouden kunnen worden in het overleg met de ondernemers en regering. De vakbondsvrijgestelden werden meer 'onderhandelaars', de vakbond een (verzekerings)instituut in plaats van een strijdorganisatie.

Voor de vakbondsvrijgestelden is gaan spelen de vakbond overeind te houden en daarmee niet in de laatste plaats hun eigen positie. Als vrijgestelde word je min of meer gedwongen een taktiek en strategie te ontwikkelen hoe onder de 'gegeven' krachtsverhoudingen je de vakbond overeind kan houden.

'Gegeven', omdat de vrijgestelde slechts van buitenaf de dagelijkse strijd in de bedrijven kan stimuleren.

'Gegeven', omdat de vakbondsleiding in het overleg met regering en ondernemers zich met handen en voeten

**DISKUSSIE OVER "SOLIDARITEIT"****Solidariteit**

gebonden heeft aan de eigen uitspraken. Er lijkt dan geen andere weg meer te bestaan.

En dit 'gegeven' wordt versterkt, doordat niemand staat te springen om op het resultaat van halfbakken compromissen in actie te komen en de controle op de onderhandelaars gering is.

Neem het FNV-urgentieprogramma, hoe is dat besproken in de afdelingen?

Volgens mij zal de vakbondsleiding, uitzonderingen daar gelaten, zichzelf niet zonder meer ter discussie stellen of laten stellen. Zij zal de discussie over een offensieve strategie en tactiek niet stimuleren. Dat terwijl de behoefte hieraan volgens mij groot is. Door alle bonden heen is er kritiek op de strategie en tactiek van de leidingen.

Daarom ook hebben we Solidariteit opgericht om gezamenlijk in die kritiek verder te komen en alternatieven te ontwikkelen. De broodnodige discussie te organiseren. En dat zullen we zelf moeten doen. Niet dus om opeen eiland te blijven zitten, maar versterkt binnen de vakbeweging de konfrontatie van kritiek en tegenkritiek aan te gaan. Gericht op de versterking van de vakbeweging als geheel.

Dick Oele

---

*Op ons verzoek schreef Lodewijk de Waal — bestuurder Dienstbond FNV zijn commentaar op de zin van het blad Solidariteit. We wisten dat hij nogal wat kritiek heeft op ons initiatief.*

*We vroegen Dick Oele - lid redactieraad Solidariteit en AbvaKabo — om een reactie.*

*We nodigen de lezeres en lezers uit om op hun discussie te willen reageren.*

*redactie*

---